

УДК 347.73

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА
ПОРЯДОК РЕЄСТРАЦІЇ БАНКІВ З
ІНОЗЕМНИМ КАПІТАЛОМ
НАЦІОНАЛЬНИМ БАНКОМ
УКРАЇНИ**

Андрій ЦВЕТКОВ

кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник

Науково-дослідний інститут приватного
права і підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України (Київ)

<https://orcid.org/0000-0002-3239-322X>

У статті досліджено проблеми та перспективи правового регулювання процедури реєстрації банків з іноземним капіталом Національним банком України. Автор стверджує, що реєстрація банку з іноземним капіталом супроводжується отриманням основних дозвілних документів від Національного банку України як органу контролю в системі центральних органів державної влади України.

У статті аналізується питання про один із важливих факторів впливу іноземного капіталу на банківську систему України – набуття та збільшення значної участі в банках з іноземним капіталом. Висвітлено загальні вимоги та особливості порядку набуття (збільшення) істотної участі нерезидентів у банках України, а також роль Національного банку України в цьому процесі. Акцентовано увагу на правових проблемах набуття (збільшення) нерезидентами істотної участі в банках України.

Автор підкреслює, що вимога щодо репутації та ділових якостей майбутніх членів виконавчого органу банку була відома банківській системі незалежної України з моменту її відокремлення від банківської системи СРСР та створення самостійної системи.

Автор також зазначає, що завер-

UDC 347.73

**LEGAL REGULATION AND
REGISTRATION PROCEDURE OF
BANKS WITH FOREIGN CAPITAL
BY THE NATIONAL BANK OF
UKRAINE**

Tsvytkov, Andriy

Candidate of Legal Sciences, Senior
Researcher

Academician F.H. Burchak Scientific Research
Institute of Private Law and Entrepreneurship
of the NALS of Ukraine (Kyiv)

The article examines problems and prospects of legal regulation of the registration procedure of banks with foreign capital by the National Bank of Ukraine. The author argues that registration of the bank with foreign capital is accompanied with the receipt of basic authorization documents from the National Bank of Ukraine as a control body in the system of central governmental bodies of Ukraine.

The article analyzes the question of one of the important factors of the influence of foreign capital on the banking system of Ukraine - the acquisition and increase of significant participation in banks with foreign capital. General requirements and specifics of the procedure for acquisition (increase) of substantial participation by non-residents in banks of Ukraine as well as the role of the National Bank of Ukraine in this process are highlighted. Attention is focused on the legal problems of non-residents acquiring (increasing) significant participation in banks of Ukraine.

The author underlines that the requirement regarding the reputation and business qualities of future members of the bank's executive body has been known to the banking system of independent Ukraine since its separation from the banking system of the USSR and

шальним етапом є отримання банком ліцензії Національного банку України на здійснення банківської діяльності. Новостворений банк у семиденний строк після державної реєстрації юридичної особи письмово повідомляє про це Національний банк України та протягом одного року подає до Національного банку України документи для отримання банківської ліцензії.

Як наслідок, автор підкреслює значну складність такого процесу на даний момент. Це не відповідає загальній концепції спрощення будь-яких реєстраційних та дозвільних процедур у сфері господарської діяльності. Подвійна реєстрація банку, реєстрація у державного реєстратора, є формальною, оскільки основна частина банківської документації перевіряється структурами Національного банку України, який має як досвід, так і практику розгляду таких документів, і є, з авт. точки зору, непотріб. Незважаючи на те, що ця процедура покликана спростити процедуру державної реєстрації юридичних осіб, досить скоро вона стане єдиною процедурою для банків: законодавча база для процедури державної реєстрації такого специфічного явища, як банк, не створена. Національний банк України залишається єдиним органом банківського регулювання та нагляду, якому, попри неодноразові спроби, не знайдено альтернативи. Так, пропонується спростити процедуру реєстрації банків шляхом удосконалення нормативно-правових актів Національного банку України.

Автор також дійшов висновку, що законодавчі норми, які регулюють допуск іноземного капіталу на внутрішній ринок банківських послуг, є недостатньо ефективними щодо регулювання присутності іноземних банків з державним капіталом країни-донора, що досить негативно впливає на фінансову безпеку країни. Банківської системи та держави в цілому. Удосконалення законодавчих, наглядових та стратегічних ініціатив щодо регулювання діяльності банків з іноземним капіталом дасть змогу створити умови для його ефективного викорис-

establishment of the independent system.

The author also notes that the final stage is when bank obtains a license from the National Bank of Ukraine to conduct banking activities. A newly established bank shall notify the National Bank of Ukraine in writing within seven days after state registration as a legal entity and submit documents to the National Bank of Ukraine for obtaining a banking license within one year.

As a result, the author emphasizes a significant complexity of such process now. This does not correspond to the general concept of simplifying any registration and licensing procedures in the field of economic activity. The bank dual registration, registration with the state registrar, is formal, because the bulk of bank-specific documentation is reviewed by the structures of the National Bank of Ukraine, which has both experience and practice in reviewing such documents, and is, from author's point of view, unnecessary. Although this procedure is designed to simplify the procedure for state registration of legal entities, it will become the only procedure for banks quite soon: the legal framework is not set up for the state registration procedure of such specific phenomenon as a bank. The National Bank of Ukraine remains the only body of banking regulation and supervision to which, despite repeated attempts, no alternative has been found. Thus, it is proposed to simplify the procedure for registering banks by improving the regulatory acts of the National Bank of Ukraine.

The author also concluded that legislative norms regulating the admission of foreign capital to domestic market of banking services are insufficiently effective in terms of regulating the presence of foreign banks with state capital of the donor country, which has a rather negative impact on the financial security of the banking system and the state as a whole. Improvement of legislative, supervisory and strategic initiatives to regulate the activity of banks with foreign capital will make it possible to create

тання в Україні, що позитивно вплине на вітчизняну банківську систему.

conditions for its effective use in Ukraine, which will have a positive impact on the domestic banking system.

Ключові слова: банк з іноземним капіталом, Національний банк України, структура власності, істотна участь, ділова репутація, статутний капітал

Keywords: bank with foreign capital, National Bank of Ukraine, ownership structure, significant participation, business reputation, statutory capital

Дослідженню впливу іноземного капіталу на функціонування банківської системи України присвячена низка наукових публікацій: В.М. Гейця, М.О. Огерчук, Н.В. Приказюк, М.І. Савлука, В.С. Стельмаха, Ф.І. Шпиґа та інших авторів.

Метою статті є дослідження особливостей реєстрації банків з іноземним капіталом Національним банком України та впливу на розвиток вітчизняної банківської системи.

Вступ України до Світової Організації Торгівлі призвів до приходу іноземного капіталу, що збільшило обсяги інвестицій як у банківську, так і в інші галузі економіки. Іноземні банки можуть допомагати розвивати нові гілки бізнесу, де вони мають значний досвід та для чого мають достатню кількість капіталу (ефект масштабу та диверсифікації).

За офіційними даними Національного банку України станом на 01 січня 2012 року в Україні було зареєстровано 198 банків. Проте з 2014 року внаслідок однієї із найсильніших криз, у якій опинилася банківська система України, їх кількість різко скоротилися у зв'язку із визнанням неплатоспроможними або ліквідацією до 77 банків [1].

Станом на 01 жовтня 2022 року, кількість діючих банків на території України становить 67 банків, з них з іноземним капіталом – 30 банків, з яких 22 банки із 100% іноземним капіталом. Банківський сектор продовжує пристосовуватися до роботи у кризових умовах воєнного стану [2].

На сьогоднішній день провідні банки з іноземним капіталом представлені в Україні багатьма європейськими розвинутими країнами, такими як: Австрія, Німеччина, Польща, Франція, Туреччина та іншими, які успішно працюють в Україні.

Процедуру реєстрації банків з іноземним капіталом в Україні можна умовно поділити на два етапи: 1) реєстрація банків з іноземним капіталом в Національному банку України; 2) та реєстрація, отримання дозволів, проходження ряду інших процедур банками з іноземним капіталом в інших органах державної влади.

Ми хотіли б детальніше розглянути особливості реєстрації та легітимізації діяльності таких банків в Національному банку України.

Порядок реєстрації в Україні комерційних банків за участю іноземного капіталу регулюється Конституцією України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [3], Цивільним кодексом України від 16 січня 2003 року № 435-IV [4], Господарським кодексом України від 16 січня 2003 року № 436-IV [5], Законом України «Про банки і банківську діяльність» від 07 грудня 2000 року № 2121-III [6], Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності банків» від 15 лютого 2011 року № 3024-VI [7], Постановою Національного банку України «Про затвердження положення про ліцензування банків» № 149 від 22 грудня 2018 року [8], Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців» від 15 травня 2003 року № 755-IV [10], Законом України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 року № 514-VI [11], Законом України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 року № 679-XIV [12], Законом України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР [13], Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання іноземних інвестицій та кредитування» від 27 квітня 2010 року № 2155-VI [14], Законом України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 року № 3689-XII [15], Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів

України щодо форми створення банків та розміру статутного капіталу» від 14 вересня 2006 року № 133-V [16] та іншими нормативно правовими документами.

Відповідно до п. 4 ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність» [6], банком з іноземним капіталом є банк, у якому частка капіталу, що належить хоча б одному іноземному інвестору, становить не менше 10 відсотків [18].

Банк має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати у сукупності наступні операції: а) залучення грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик; б) відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб та інші [6].

На практиці переважна більшість банків, що створюється або змінює свою організаційно-правову форму, обирає форму публічного акціонерного товариства.

Що стосується поняття «істотна участь», то його визначення міститься у Законі України «Про банки та банківську діяльність» [6] та Законі України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності банків» від 15 лютого 2011 року № 3024-VI [7], та означає пряме та/або опосередковане володіння однією особою самостійно чи спільно з іншими особами 10 і більше відсотками статутного капіталу та/або права голосу акцій, паїв юридичної особи або незалежна від формального володіння можливість значного впливу на управління чи діяльність юридичної особи. Юридична або фізична особи, які мають намір набуття або збільшити істотну участь у банку, зобов'язані повідомити про свої наміри цей банк і Національний банк України та подати належний пакет документів.

Відповідно до статті 341 Закону України «Про банки та банківську діяльність» [6], Національний банк України може заборонити придбання/збільшення істотної участі в банку, якщо структура власності юридичної особи не відповідає вимогам прозорості, що встановлюються Національним банком України.

Банки зобов'язані щороку подавати до Національного банку України відомості про свою структуру власності, а також повідомляти про всі зміни у структурі власності та оприлюднювати цю інформацію на власній інтернет-сторінці. На підставі даних цієї сторінки можна буде визначити всіх юридичних та фізичних осіб, які мають пряму та/або непряму істотну участь у банку, а також наявність можливості здійснювати контроль. Ключовою вимогою до структури власності банку, як і раніше, залишається прозорість.

Будь-які зміни у структурі власності банку повинні бути вчасно та у встановлений законом спосіб відображені, а саме: власники істотної участі у банку та ключові учасники у структурі його власності зобов'язані протягом 10 робочих днів з дня настання відповідних змін надавати банку інформацію та документи, необхідні для формування відомостей про його структуру власності.

Рішення про погодження чи про заборону набуття або збільшення істотної участі у банку приймається Національним банком України, протягом двох місяців з моменту подачі передбаченого у статті 341 Закону України «Про банки та банківську діяльність» [6] пакету документів, про що заявник повідомляється у письмовій формі. У рішенні про заборону набуття або збільшення істотної участі, а також про відмову у погодженні набутої/збільшеної істотної участі у банку після її фактичного набуття або збільшення обов'язково зазначаються підстави прийняття такого рішення.

Деякі новели стосуються також безпосередньо нерезидентів. Дотримання наступних трьох умов є обов'язковим для надання дозволу на придбання/збільшення істотної участі нерезидента в українському банку Національним банком України:

1) держава, а якій зареєстрована (має постійне місце проживання) іноземна особа, на належному рівні забезпечує виконання міжнародних стандартів у сфері попередження та протидії легалізації (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом, і фінансування тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення;

2) банківський нагляд в державі, в якій зареєстровано іноземний банк, що набуває або збільшує істотну участь, з урахуванням отриманої Національним банком України інформації в цілому відповідає Основним принципам ефективного банківського нагляду Базельського

комітету з питань банківського нагляду, у тому числі в частині забезпечення ефективного нагляду на консолідованій основі;

3) законодавство держави, в якій зареєстрована/має постійне місце проживання іноземна особа, за оцінкою Національного банку України, здійсненою в установленому ним порядку, не містить положень, які можуть перешкоджати/обмежувати взаємодію між Національним банком України та наглядовими/контролюючими органами такої держави та/або перешкоджати Національному банку України у здійсненні ним наглядових повноважень.

З цього слідує, що якщо перші дві умови ще більш-менш справедливі та виправданні, то на скільки нам відомо, на даний момент не існує жодної формальної угоди про взаємодію між Національним банком України та іноземною установою, щоб можна було говорити про виконання третьої умови.

Що стосується санкцій, які можуть застосовуватися у зв'язку з порушенням порядку придбання/збільшення істотної участі, то стаття 73 Закону України «Про банки та банківську діяльність» [6] була доповнена наступним положенням – накладання штрафу на власника істотної участі в розмірі 10% від долі в банку, яка була придбана/збільшена з порушенням встановленого порядку. Нагадаємо, що попередня редакція Закону України «Про банки та банківську діяльність» передбачала можливість накладати заборону на використання права голосу і участі в управлінні справами банку щодо особи, яка придбала/збільшила істотну участь у банку без дозволу Національного банку України. Центральний банк жодного разу за уся свою практику не застосовував цю санкцію.

Засновник або уповноважена особа подає разом з документами про погодження набуття істотної участі в разі створення нового банку до Національного банку документи, потрібні для погодження статуту юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність. На даному етапі необхідно надати загальну інформацію про главу банку, його замісника і членів наглядової ради, головного бухгалтера, його замісника, членів правління банку; бізнес-план.

Після погодження статуту Національним банком України та за відсутності підстав для відмови в проведенні державної реєстрації або залишення документів, що подані для державної реєстрації, без розгляду, державний реєстратор вносить до реєстраційної картки ідентифікаційний код заявника відповідно до вимог Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України і проводить державну реєстрацію банку як юридичної особи в порядку, визначеному Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців» від 15 травня 2003 року № 755-IV [10].

Пропонуємо зупинитися на питаннях професійної придатності та ділової репутації осіб, які входять до виконавчого органу банку та його головного бухгалтера. Ділова репутація визначається як сукупність підтвердженої інформації про особу, що дає можливість зробити висновок про професійні та управлінські здібності такої особи, її порядність та відповідність її діяльності вимогам закону. Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності банків» абз. (б) п. 1 ч. 3 вводиться більш детальне визначення ділової репутації: ділова репутація – це відомості, зібрані Національним банком України, про відповідність діяльності юридичної або фізичної особи, у тому числі керівників юридичної особи та власників істотної участі у такій юридичній особі, вимогам закону, діловій практиці та професійній етиці, а також відомості про порядність, професійні та управлінські здібності фізичної особи [7].

Як показує практика, власники істотної участі в банку повинні мати бездоганну ділову репутацію та задовільний фінансовий стан. Слід зауважити, що вимога щодо репутації та ділових якостей майбутніх членів виконавчого органу банку відома банківській системі незалежної України з часів її відокремлення від банківської системи СРСР та створення у самостійну систему. Вимоги щодо надання відомостей, які могли б дати уявлення про професійні здібності та ділові якості особи містились і в найпершій редакції Закону УРСР «Про банки і банківську діяльність» від 20 березня 1991 року № 872-ХІІ [17] і в практичній діяльності у Національного банку України ніколи не виникало проблем щодо формування

висновків стосовно професійної придатності та ділової репутації керівників та членів виконавчого органу майбутнього банку. Однак, на наш погляд, аналізоване питання складає важливу теоретичну цінність для науки банківського права, оскільки в повсякденному житті є ситуації та моменти, які можуть ставити під сумнів ознаку бездоганності її ділової репутації, тому вважаємо за доцільне більш детально зупинитися на теоретико-правових аспектах питання професійної придатності та ділової репутації осіб, які входять до виконавчого органу банку та його головного бухгалтера.

Незважаючи на те, що банківське законодавство під поняттям ділової репутації особи завжди визначало позитивні сторони ділових якостей конкретної фізичної особи, то сучасне цивільне право відносить поняття ділової репутації до властивостей фізичних осіб, включаючи ділову репутацію до інституту особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи (відповідно до п. 1 ст. 201 Цивільного кодексу України). Практика показує, що нерідко виникають проблеми з визначенням основних критеріїв ділової репутації. Про невідповідність професійної придатності та ділової репутації голови правління (ради директорів) та головного бухгалтера Національний банк України зобов'язаний повідомити уповноваженим особам банку не пізніше місячного строку з дати подання документів. Така репутація має бути підтверджена протягом усього строку, поки вони є такими власниками. Ознакою відсутності бездоганної ділової репутації фізичної особи є такі факти: 1) наявність судимості, не погашеної і не знятої в установленому законодавством порядку; 2) за пред'явленим обвинуваченням у вчиненні злочину не встановлено складу злочину, але виявлено порушення вимог Закону або нормативно-правових актів Національного банку; 3) невиконання зобов'язань з оплати боргу щодо будь-якого банку або іншої юридичної чи фізичної особи; 4) незаконні дії в минулому, що призвели до банкрутства або ліквідації банку чи іншої юридичної особи; 5) звільнення на вимогу Національного банку чи іншого державного органу (у тому числі іноземного); 6) звільнення на підставі пунктів 2, 3, 4, 7, 8 частини першої статті 40 та статті 41 Кодексу законів про працю України (протягом останніх п'яти років); 7) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; 8) неналежне виконання обов'язків як платника податків.

Важливим моментом є також формування статутного капіталу новоствореного банку за рахунок власних коштів засновників. Відповідно до ст. 31 попередньої редакції Закону України «Про банки і банківську діяльність» [6], розмір статутного капіталу становив 75 млн. гривень. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності банків» встановлював для новостворених банків мінімальний розмір статутного капіталу на момент державної реєстрації банку не менше 120 млн. грн.

Положеннями статей 30, 31 оновленого Закону України «Про банки і банківську діяльність» [6] передбачено, що мінімальний розмір статутного капіталу банку не може бути меншим 200 млн. гривень; регулятивний капітал включає основний капітал (статутний капітал та розкриті резерви) (Рівень 1) та додатковий капітал (деякі категорії резервів, субординований борг та деякі інші джерела, визначені постановою НБУ) (Рівень 2); статутний капітал банку є компонентом регулятивного капіталу банку.

При цьому додатковий капітал не може бути більш як 100 % основного капіталу, а регулятивний капітал банку не повинен бути меншим за статутний капітал, за виключенням новостворених банків протягом першого року їхньої діяльності. Статутний капітал банку повинен формуватися виключно за рахунок коштів, які мають підтверджені джерела походження, а надання банку документів та відомостей, необхідних для з'ясування джерел походження коштів, що спрямовуються на формування його статутного капіталу, є обов'язковим для учасників банку.

Положення Закону України «Про банки та банківську діяльність» [6] визначають підстави, з яких Національний банк України може заборонити особі набувати або збільшувати істотну участь у банку або відмовити в погодженні набутої/збільшеної істотної участі у банку після її фактичного набуття або збільшення, зокрема:

а) особа, яка, бажає набути або збільшити істотну участь, не має бездоганної ділової репутації. Якщо такою особою є юридична особа, то ця вимога поширюється на членів виконавчого органу та наглядової ради, а також власників істотної участі, які є фізичними особами;

б) особа, яка бажає набути або збільшити істотну участь, не має власних коштів, яких достатньо для здійснення заявленого внеску, або не підтвердила джерел походження коштів;

в) набуття або збільшення істотної участі загрожуватиме інтересам вкладників та інших кредиторів банку або розвитку конкурентного середовища в банківській системі.

При цьому Національний банк України, у межах виконання ним функцій державного нагляду, має право отримання від державних органів, у тому числі від державних органів іноземних держав, та інших осіб інформацію щодо фінансового/майнового стану засновника (засновників) банку, ключових учасників у структурі власності банку та осіб, які набувають або збільшують істотну участь у банку, їхньої ділової репутації, джерел походження коштів, що використовуються для формування статутного капіталу банку та/або для набуття або збільшення істотної участі у банку, включаючи конфіденційну інформацію.

Відповідно до ст. 35 Закону України «Про банки та банківську діяльність» [6], банк та кожний власник істотної участі зобов'язані на постійній основі підтримувати рівень капіталу, достатній для одночасного дотримання нормативних значень нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу та нормативу достатності основного капіталу, підвищених значень нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу та нормативу достатності основного капіталу, та комбінованого буфера капіталу. Національний банк України, враховуючи потреби забезпечення стабільності банківської системи та загальноприйняті в міжнародній практиці принципи і стандарти, визначає мінімальний розмір регулятивного капіталу банку, мінімальне значення та порядок обчислення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу, нормативу достатності основного капіталу.

Законом України «Про банки та банківську діяльність» [6] обмежуються право вкладників на отримання дивідендів через заборону банку здійснювати таку виплату, якщо це може призвести до порушення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу. Банк має право здійснювати виплату дивідендів один раз на рік за підсумками календарного року за рахунок прибутку звітного року, що залишається в розпорядженні банку. Такі виплати здійснюються відповідно до порядку, передбаченого статутом банку.

Новостворений банк протягом семи днів після внесення державним реєстратором запису до Єдиного державного реєстру про державну реєстрацію новоствореного банку як юридичної особи письмово повідомляє про це Національний банк України, протягом одного року з дня його державної реєстрації як юридичної особи – подає до Національного банку України документи для отримання банківської ліцензії.

Завершальною стадією є отримання банком ліцензії Національного банку України на ведення банківської діяльності. Оновлений порядок отримання банківської ліцензії міститься у Главі 24 Положення «Про затвердження положення про ліцензування банків», затвердженого Постановою Правління Національного банку України № 149 від 22.12.2018 [8].

Вказаним вище Положенням передбачено, що новостворений банк протягом семи днів після державної реєстрації як юридичної особи, письмово повідомляє про це Національний банк, протягом одного року – подає Національному банку документи для отримання банківської ліцензії.

Пакет для отримання банківської ліцензії включає: 1) заяву про видачу ліцензії; 2) засвідчені копії зареєстрованого Комісією з цінних паперів звіту про результати розміщення акцій та свідоцтва про реєстрацію випуску акцій новоствореного банку; 3) стратегію та бізнес-план новоствореного банку та витяг із рішення установчих зборів або єдиного засновника новоствореного банку про їх затвердження або засвідчену копію такого рішення; 4) інформацію про наявні в новоствореному банку банківське обладнання, комп'ютерну техніку, програмне забезпечення та комунікаційні засоби; 5) інформацію про наявні в

новоствореному банку приміщення, уключаючи касовий вузол, їх технічний стан і організацію охорони; 6) організаційну структуру банку, витяг із рішення уповноваженого органу новоствореного банку про її затвердження або засвідчену копію такого рішення; 7) засвідчені копії внутрішніх положень новоствореного банку з питань: корпоративного управління та системи внутрішнього контролю - положення про загальні збори акціонерів, раду та правління новоствореного банку, про підрозділи внутрішнього контролю, про кредитний комітет, про комітет з питань управління активами та пасивами, про комітет з питань аудиту, комітет з управління ризиками тощо; надання банківських та інших фінансових послуг; політики управління активами та пасивами, кредитної, інвестиційної, облікової політики новоствореного банку; 8) документи щодо обрання (призначення) керівників і керівника підрозділу внутрішнього аудиту, головного ризик-менеджера, головного комплаєнс-менеджера новоствореного банку та документи для їх погодження на посади; 9) інформацію про колективну придатність правління/ради банку.

Відповідно до ст. 19 Закону України «Про банки та банківську діяльність» [6] Національний банк України приймає рішення про надання банківської ліцензії чи про відмову в її наданні протягом трьох місяців з дня отримання повного пакета документів.

Національний банк вносить відомості про новостворений банк до Державного реєстру банків протягом двох робочих днів після прийняття рішення про надання банківської ліцензії, та надає банку відповідний витяг. Після цього новостворений банк набуває статусу банку та отримує право на здійснення банківської діяльності.

Також, слід відзначити, що Національний банк України у 2021 році запровадив нові тарифи на свої послуги з реєстрації та ліцензування банків на рівні їх собівартості, а також актуалізував їх назви. Відповідно до Постанови Правління Національного банку України від 8 квітня 2021 року № 29 «Про внесення змін до Тарифів на послуги з реєстрації та ліцензування, що надаються Національним банком України» [9].

НБУ зокрема змінив вартість таких послуг, як: а) погодження статуту юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність (70 140 грн); б) погодження змін, що вносяться до статуту банку за загальною процедурою/положення про філію іноземного банку (9 420 грн); в) отримання попереднього висновку Національного банку України щодо відповідності проекту статуту банку законодавству України до прийняття рішення про затвердження змін до статуту банку, не пов'язаних зі зміною розміру статутного капіталу (безоплатно); г) надання банківської ліцензії юридичній особі, яка має намір здійснювати банківську діяльність (55 170 грн).

Розглянувши порядок реєстрації банків з іноземним капіталом НБУ, необхідно відзначити суттєву складність проходження такого процесу на даний момент. Це не відповідає загальній концепції про спрощення будь-яких реєстраційних та ліцензійних процедур у сфері господарської діяльності. Проходження банком подвійної реєстрації, проходження реєстрації у державного реєстратора, є формальною, тому що основна маса специфічної для банку документації розглядається структурами Національного банку України, який має і досвід, і практику розгляду таких документів, є, з нашої точки зору, непотрібним. Така процедура хоч і покликана спростити процедуру державної реєстрації юридичних осіб, однак для банків вона стане єдиною процедурою доволі нескоро: нормативно-правова база не налаштована для здійснення процедури державної реєстрації такого специфічного явища як банк. Національний банк України залишається єдиним органом банківського регулювання та нагляду, якому, незважаючи на неодноразові спроби, не знайдено альтернативи. Таким чином, пропонується спростити порядок реєстрації банків за рахунок удосконалення нормативно-правових актів Національного банку України.

Недостатньо ефективними є законодавчі норми, які регулюють допуск іноземного капіталу на вітчизняний ринок банківських послуг в частині регулювання присутності іноземних банків з державним капіталом країни-донора, що має досить негативний вплив на фінансову безпеку банківської системи і держави в цілому. Вдосконалення законодавчих, наглядових та стратегічних ініціатив до регулювання діяльності банків з іноземним

капіталом дасть змогу створити умови для ефективного його використання в Україні, що матиме позитивний вплив на вітчизняну банківську систему.

Посилання:

1. Основні показники діяльності банків України. Національний банк України. Огляд банківського сектору, листопад 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bilshist-bankiv-zberigayut-operatsiynu-efektivnist-v-umovah-viyni-popri-znachni-kreditni-vtrati--oglyad-bankivskogo-sektoru>.
2. Кількість банків в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/2022/>.
3. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
6. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/annot/2121-14>.
7. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо регулювання діяльності банків» від 15 лютого 2011 року № 3024-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=3024-17>.
8. Постанова Національного банку України «Про затвердження положення про ліцензування банків» № 49 від 22 грудня 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0149500-18>.
9. Постанова Правління НБУ «Про внесення змін до Тарифів на послуги з реєстрації та ліцензування, що надаються Національним банком України» від 8 квітня 2021 року № 29. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0787-03>.
10. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб - підприємців» від 15 травня 2003 року № 755-IV. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/755-15>.
11. Закону України «Про акціонерні товариства» від 17 вересня 2008 № 514-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/514-17>.
12. Закон України «Про Національний банк України» від 20 травня 1999 № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
13. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 № 93/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
14. Закон України «Про внесення до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання іноземних інвестицій та кредитування» від 27 квітня 2010 року № 2155-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-17#Text>.
15. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 року № 3689-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3689-12#Text>.
16. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо форми створення банків та розміру статутного капіталу» від 14 вересня 2006 № 133-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/133-16#Text>.
17. Закон УРСР «Про банки і банківську діяльність» від 20 березня 1991 № 872-XII. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/872-12>.
18. Орлюк О.П., Воронова Л.К., Заверуха І.Б., Кучерявенко М.П., Пришва Н.Ю., Цветков А.М. та ін. (2008) Фінансова енциклопедія. 470 с.

Статтю було подано	01.12.2022	The article was submitted
Статтю було доопрацьовано	02.12.2022	The article was revised
Статтю було прийнято	15.12.2022	The article was accepted